

PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi
PARADOKS Economics, Sociology and Policy Journal

Mesleki Eğitimde “Uygulama Ve Stajların” Önemine Dair

*On the Importance of Application and Probations in
Vocational Training*

Doç. Dr. Abdulkadir KOŞAN
Atatürk Üniversitesi
Erzurum Meslek Yüksekokulu

© 2005 - 2015

PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi

PARADOKS Economics, Sociology and Policy Journal

Mayıs/May 2015, Cilt/Vol: 11, Sayı/Num: Özel Sayı 1 /Special Issue 1

ISSN: 1305-7979

Editör/Editor-in-Chief

Doç.Dr.Sema AY

Editör Yardımcıları/Co-Editors

Doç.Dr.Elif KARAKURT TOSUN

Dr.Hilal YILDIRIR KESER

Uygulama/Design

Dr.Yusuf Budak

Tarandığımız Indexler / Indexes

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir. Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.

None of the contents published cannot be used without being cited.

Yayın ve Danışma Kurulu / Publishing and Advisory Committee

Prof.Dr.Veyssel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)

Prof.Dr.Recai ÇINAR (Gazi Üniversitesi)

Prof.Dr.R.Cengiz DERDİMAN (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Zeynel DİNLER (Uludağ Üniversitesi)

Doç.Dr.Aşkın KESER (Uludağ Üniversitesi)

Yrd.Doç.Dr.Emine KOBAN (Beykoz Lojistik Meslek Yüksek Okulu)

Yrd.Doç.Dr.Ferhat ÖZBEK (Gümüşhane Üniversitesi)

Yrd.Doç.Dr.Senay YÜRÜR (Yalova Üniversitesi)

Dr.Sema AY (Uludağ Üniversitesi)

Dr.Zerrin FIRAT (Uludağ Üniversitesi)

Dr.Elif KARAKURT TOSUN (Uludağ Üniversitesi)

Dr.Hilal YILDIRIR KESER (Uludağ Üniversitesi)

Hakem Kurulu / Referee Committee

Prof.Dr.Veyssel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)

Prof.Dr.Recai ÇINAR (Gazi Üniversitesi)

Prof.Dr.Mehmet Sami DENKER (Dumlupınar Üniversitesi)

Prof.Dr.R.Cengiz DERDİMAN (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Zeynel DİNLER (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Hasan ERTÜRK (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Erkan IŞIĞIÇOK (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Bekir PARLAK (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Ali Yaşar SARIBAY (Uludağ Üniversitesi)

Prof.Dr.Şaban SİTEMBÖLÜKBAŞI (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Prof.Dr.Veli URHAN (Gazi Üniversitesi)

Prof.Dr.Uğur YOZGAT (Marmara Üniversitesi)

Doç.Dr.Hakan ALTINTAŞ (Sütçü İmam Üniversitesi)

Doç.Dr.Hamza ATEŞ (Kocaeli Üniversitesi)

Doç.Dr.Kenan DAĞCI (Yalova Üniversitesi)

Doç.Dr.Kemal DEĞER (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Doç.Dr.Bülent GÜNSOY (Anadolu Üniversitesi)

Doç.Dr.Ömer İŞCAN (Atatürk Üniversitesi)

Doç.Dr.Vedat KAYA (Atatürk Üniversitesi)

Doç.Dr.Sait KAYGUSUZ (Uludağ Üniversitesi)

Doç.Dr.Aşkın KESER (Uludağ Üniversitesi)

Doç.Dr.Veli Özer ÖZBEK (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Doç.Dr.Serap PALAZ (Balıkesir Üniversitesi)

Doç.Dr.Abdülkadir ŞENKAL (Kocaeli Üniversitesi)

Doç.Dr.Sevtap ÜNAL (Atatürk Üniversitesi)

Doç.Dr.Sevda YAPRAKLI (Atatürk Üniversitesi)

Doç.Dr.Gözde YILMAZ (Marmara Üniversitesi)

Doç.Dr.Senay YÜRÜR (Yalova Üniversitesi)

Yrd.Doç.Dr.Aybeniz AKDENİZ AR (Balıkesir Üniversitesi)

Yrd.Doç.Dr.Doğan BIÇKI (Muğla Üniversitesi)

Yrd.Doç.Dr.Cantürk CANER (Dumlupınar Üniversitesi)

Yrd.Doç.Dr.Canan CEYLAN (Uludağ Üniversitesi)

Yrd.Doç.Dr.Kadir Yasin ERYİĞİT (Uludağ Üniversitesi)

Yrd.Doç.Dr.Burcu GÜLER (Kocaeli Üniversitesi)

Yrd.Doç.Dr.Ferhat ÖZBEK (Gümüşhane Üniversitesi)

Yrd.Doç.Dr.Emine KOBAN (Beykoz Lojistik Meslek Yüksek Okulu)

Yrd.Doç.Dr.Ceyda ÖZSOY (Anadolu Üniversitesi)

MESLEKİ EĞİTİMDE “UYGULAMA VE STAJLARIN” ÖNEMİNE DAİR

ON THE IMPORTANCE OF APPLICATION AND PROBATIONS IN VOCATIONAL TRAINING

Doç. Dr. Abdulkadir KOŞAN
Atatürk Üniversitesi
Erzurum Meslek Yüksekokulu

Özet:

Türkiye’de mesleki eğitimin modernizasyonu ve yaşanan sorunlar üzerinde uzun yıllardan beri yoğun tartışmalar yapılmakta, çeşitli öneriler getirilmektedir. Ancak mesleki eğitim sorununa ilişkin tartışmalarda derli toplu ve üzerinde tüm tarafların mutabık kaldığı çözümler üretilmemektedir. Bununla birlikte sistem, bir yandan iç dinamiklerin etkisi diğer taraftan ülkedeki genel yönelimlere paralel olarak evrilmeye devam etmektedir.

Mesleki eğitimin, özellikle de MYO’ların tartışıldığı çok sayıdaki toplantı, kongre ve konferanslarda ifade edilen hususlar en azından sorunlar üzerinde mutabakat sağlanması, çözüme ilişkin tartışmaların makul ve mantıklı bir paydada buluşabilmesi bakımından ümit verici gelişmeler olmaktadır. Sevindirici olan husus, mesleki eğitim sorunlarına ilişkin hassasiyetlerin her geçen gün artıyor olmasıdır.

Bu çalışmada yukarıda ifade edilen hazırlıklara ve konuya katkıda bulunur düşüncesiyle ülkemiz mesleki eğitim konusunun en önemli sorunlarından biri olan uygulamalı yönü ele alınarak değerlendirilmeye ve bir sonuç çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mesleki eğitim, stajlar, kalite

Abstract:

Intensive discussions have been made about modernization of vocational training and problems which are faced and various suggestions have been offered for a long time. However solutions, agreed by all sides have been generated in discussions dealing with the problem of vocational training. At the same time, the effect of internal dynamics on one hand and in parallel manner to the general orientations in the country on other hand.

About vocational training, especially vocational colleges, discussed in many meetings, congress and conferences, there have been hopeful developments from the point of offered issues, at least, being agreements about problems and taking decisions on the reasonable and logical point in discussions dealing with solution. Thankfully, sensitivity issues related to the problems of vocational training are that they are increasing every day.

In this study, with the thought of contributing to the preparations and issues mentioned about, practical aspect which is one of the most significant problems of vocational training in our country has been tried to evaluate and to obtain a result.

Key words: Vocational training, probations, quality

MESLEKİ EĞİTİMDE “UYGULAMA VE STAJLARIN” ÖNEMİNE DAİR

1. GİRİŞ

Ekonomide yaşanan değişiklikler ve iş gücünün gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda, bireylerin sahip olması gereken beceriler de değişmektedir. Bu süreçte, genel ve mesleki eğitim arasındaki sınırlar giderek azalmaktadır. Mesleki eğitim, bireylerin potansiyellerine ulaşmalarına, tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin ara eleman ihtiyacının karşılanmasına ve Türkiye'nin rekabet gücünü artırmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (Türkonfed, 2006: 11).

Eğitimde, “sürdürülebilir bir model” ortaya koyma ihtiyacının geniş kesimlerce mutabık kalınması önemli bir aşamayı ifade etmekle beraber, aynı zamanda bilim çevresi ve iş dünyasının ortaya koyduğu çok sayıda ki teklif ve öncelik karşılıklı tartışılmaktadır (İTO 2008, YÖK 2005). Bu duruma paralel olarak farklı politik alanlarda programlar, önlemler ve projeler geliştirilmekte ve denenmektedir. Bu proje ve çalışmalardan birçoğu acilen müdahale edilmesi gereken alanlara yönelik önlemler alırken, bir kısmı da yapısal reformların başlangıç safhasında bulunmaktadır.

Yüksek Öğretim Kurumu yetkililerince son günlerde sık sık kalite güvence standartlarına dayalı eğitim ve öğretim yapılması dillendirilirken, Meslek Yüksekokullarında müfredat, projeler ve destekleme konularında çalışmalar yürütmek üzere, Yükseköğretim birimleri bünyesinde çeşitli merkezler kurma ve bu yapılanmayla sektörün talepleri doğrultusunda istihdam arzı projeksiyonları geliştirme hazırlığı içinde oldukları ifade edilmektedir (Götz, 2014: 53).

Farklı araştırmalar eğitim kurumlarının iş dünyası taleplerine tam cevap veremediklerini göstermektedir. Mesleki eğitim veren kurumlarda ciddi kalite sorunlarının olması, sektör taleplerine cevap verememesi üzerine geniş kesimlerde bir görüş birliği

vardır. Bugüne kadar süregelen tartışmalar, tasarlanan ve uygulanan politikalar, gençlerin gerekli becerileri kazanarak istihdama katılması ve sanayimiz başta olmak üzere birçok sektörün ara eleman ihtiyacının karşılanması bakımından etkisiz kalmışlardır. Dolayısıyla, mesleki ve teknik eğitim bakımından artık bir paradigma değişikliğine gerek duyulmaktadır (Türkonfed, 2006: 16).

2. MESLEKİ EĞİTİMDE KALİTE SORUNLARI

Türkiye’de mesleki eğitim girdileri açısından ciddi kalite sorunları vardır. Bu sorunlar, beklenen eğitim çıktılarının gerçekleşmesine engel oluşturmakta ve böylece önemli bir kaynak israfına yol açmaktadır.

Verimsizliğin etmenleri arasında, eğitimcilerin sanayiden kopuk olması, teknolojik gelişmeleri izleyememesi ve yeni çıkan makine, teçhizat ve ekipmanları tanımaması sayılmaktadır. Eğitim-özel sektör işbirliği zayıf, mesleki ve teknik okullarla işletmeler arasında iletişim ve işbirliği eksiktir. Öğrenciler işletmelerde yeterli staj imkânı bulamamaktadırlar. İşletmelerde stajlara önem vermemektedirler. Yasaların stajyerlik konusunda işletmeleri zorlayıcı ve/veya özendirici önlemler içermemesi sıkça ifade edilen eleştiriler arasındadır (Türkonfed, 2006: 33).

Meslek eğitiminde teorik bilginin uygulama becerileriyle tamamlanması ve desteklenmesi bireylerin yeterlilik düzeyleri açısından önemlidir. İşletmeler ve bireyler mevcut staj uygulamalarından yeterli kadar verim alamamaktadır. Eğitim kurumları ve işletmelerin staj uygulamalarını gözden geçirmesi ve bireylere katma değerini artırıcı önlemler alması gerekmektedir (Türkonfed, 2006: 55).

Bologna süreciyle başlayan eğitimdeki reform süreçleri önemli bir yönüyle öğrencilerin istihdam edilebilirliğini sağlamaya yöneliktir. Reform öncesi dönemde olduğu gibi stajlar, öğrencilere nitelik kazandırma yönündeki önemli stratejiyi oluşturmaktadır (Beltz, P./Link, S./Ostermaier, A.: 2011). Çeşitli araştırmalar göstermektedir ki, istihdam edilebilirlik sadece normatif talepleri yerine getirmekle gerçekleştirilememekte, uygun yer

ve zamanda, yeterli sürelerle staj ve uygulamalı eğitimin yapılması öğrencilere nitelik kazandırarak çalışma pazarlarının da beklentilerini karşılamaktadır (Falk, Susanne/Reimer, Maïke/Hartwig, Lydia 2007).

2.1 Stajların Önemi

Yüksek öğretim kurumlarında staj yapmanın zorunlu olduğu bölüm ve programlardaki öğrenciler iş alanlarını tanımakta ve işin üretildiği sahada yoğun uygulama imkânı bulmaktadırlar. Stajların işlevselliği ve hedefleri aşağıdaki çerçeve içinde değerlendirildiğinde stajların önemi ortaya çıkmaktadır (Rothschuh, 2003).

Stajlar, eğitimin uygulamaya dayalı bölümünü ve öğrenim aşamasının en önemli kısmını oluşturmakta, yüksek öğretim sistemi içerisinde gerçekleştirilemeyen öğretim faaliyetleri bu aşamada gerçekleştirilebilmektedir (Sarcletti, 2009: 17).

Öğrenciler öğrenim kurumlarında kazandıkları teorik bilgilerini kullanmaları yoluyla bu bilgi birikimlerinin motivasyona ve mesleki uygulamalara ne oranda katkı sağladığını test etmede stajlar bir deneyim kazandırmaktadır.

Değer, norm ve meslek etiği prensipler ile ilgili tartışmalar ve açıklamalar, mesleğe aidiyet biçimini ve mesleki sosyalizasyon süreçlerini güçlendirmektedir. Mesleğin profesyonelleri ve çalışanların yol göstericiliği stajyerler açısından büyük önem arz etmektedir.

Stajlarda teori ve uygulama ilişkisine ait sorun güncelleştirilmekte, eğitim kurumlarında verilen teorik bilgiler uygulamalarda somut faaliyetlere dönüştürülerek uygulanabilirliği test edilebilmektedir.

Yol gösterici konumundaki işletme çalışanlarının mesleki uygulamalara eşlik etmeleri öğrenim süreçlerini güçlendirmesi bakımından özel bir önem taşımaktadır. Öğrenciler staj sürecinde gerçek sahneleri profesyonellerin bakış açısıyla yaşayabilmektedir.

2. 2 Katılımcıların Beklentileri

Stajların başarısına üç taraf aktif olarak katılımında bulunur: Bunlar Yüksek öğretim kurumları, öğrenciler ve mesleki uygulamaların yapıldığı kuruluşlardır. Temel eğitim hedeflerine ve ölçütlere ulaşmada tarafların aynı anlayış üzerinde uzlaşmaları önem taşımaktadır. Eğitim hedeflerini gerçekleştirmek için kaynakların, koşulların ve ana çerçevesiyle ilgili sorunun müşterek olarak mutabakatını zorunlu kılmaktadır.

2. 2. 1 Öğrencilerin Beklentileri

Stajların başarısı öncelikle öğrenci beklenti ve amaçlarına hitap edip etmediğine ve uygulamalarda umduklarından ne kadarını elde ettiklerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Sadece pasif alıcılar şeklinde rol oynayan paydaşlar olması beklenmemektedir.

Öğrenciler arzu ve beklentilerini staj süreciyle uyumlaştırabildikleri oranda, kurumlarla birlikte beklentilerine ulaşabilmekte ve stajlardan beklenen yararları elde edebilmektedirler.

Öğrenciler uygulamalı derslerdeki gibi staj sürecinde de nitelikli yol göstericiye ve yönlendirmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Rehberliğin kalitesi bir taraftan rehberin kişisel yeterliliğine ve ilgili kurumun-işletmelerin şartlarına bağlıyken, diğer taraftan staj yapan öğrencilerin tutumu da önemli rol oynamaktadır:

Öğrenciler staja başlarken beklenti ve tasavvurlarının ne olduğunun farkında olması, uygulamalardan edindiği tecrübelerin değerlendirilmesinde ölçütleri somutlaştırabilmelidirler.

Bilgiler toplamalı, çalıştığı alanın usul ve esaslarını, kavramlarını, işletmenin organizasyon yapısı gibi yapısal elemanlar bakımından akla gelebilen konuları formüle edebilmelidir.

Eleştirel bakış açısıyla fikri tartışmalar hazır olmalı ve teorik eğitimden öğrendiklerini uygulamalara kritize ederek taşınmalıdırlar.

Öğrenciler bu tutumlar içinde ve bilinçle stajlarına başlayıp ve bitiriyorlarsa hem iş yerindeki rehberlik hizmeti, hem de eğitim kurumlarının ortaya koyduğu uygulama paket anlayışı olumlu şartları oluşturmuş demektir.

2. 2. 2 İşyerlerinden Beklentiler:

Eğitimin önemli bölümlerinden birinin stajlar olduğu ve geleceğin iş görenleri için eğitimin kalitesinde staj yapılan iş yerinin niteliğinin de kilit rol oynadığı göz ardı edilmemelidir. Mesleki anlamda yol gösterici mahiyetteki nitelikli bir rehberlik hizmeti, eğitim süreçlerinin olmazsa olmazıdır. Usta öğreticiler ilgili mesleki alanın uzmanları konumundadırlar. Stajların yapıldığı zaman dilimi de dikkate alınması gereken bir diğer konudur. Bu dönem, hem öğrenci hem de işyerleri için en uygun zaman diliminde karşılıklı mutabakatla işyerlerinin beklentilerine cevap verebilmelidir. Stajyer öğrencilerin amaçlarına ulaşmasını sağlayacak esnek bir eğitim planı bu süreçlerden beklenen sonucu verebilecektir (Sarcetti, 2007) .

Stajlar aracılığı ile arzu edilen deneyime ulaşmada, iş yerleri ile eğitim kurumlarının işbirliği sonucunda beklenen çıktılara ulaşılabileceğini, öğrenci stajları ile işyerlerine aşırı yük yüklemenin bu konseptin uygulanabilirliğini de sorgular hale getirmektedir. Somut olarak stajların yapıldığı iş yerleri aşağıdaki sorumluluklarını yerine getirmelidirler:

Stajyerlerin, eğitimini aldığı ilgili alana uygun mekânlarda bu uygulamaların yapılması.

Usta öğretici kimliği taşıyan ve pedagojik formasyonu olan elemanlarla kuralları belirli nitelikli bir rehberlik hizmetinin verilmesi.

Uygulama alanıyla ilgili olan organizasyon içi toplantılara stajyerlerin katılabilmelerini sağlayıcı şartlar oluşturulmalıdır. Mesela mesleki tartışmalar, söyleşiler, konferanslar, kurum içi ileri eğitimler bu kapsamdadırlar.

Eğitim kurumları stajlar için öğrencilere tahsis ettiği zaman dilimlerini dikkate almaları gerekmektedir.

2. 2. 3 Eğitim kurumlarının yükümlülüğü

Stajların başarısı, sadece işyerleri ve öğrencilerin yükümlülüklerini yerine getirmeleriyle mümkün olmamakta, eğitim kurumlarının da staj programlarını eğitim süreçlerine adapte edebilme kapasiteleriyle ilgili haldedir.

Yüksek öğretim kurumlarının üzerlerine görev olan;

Öğrencileri stajlara hazırlamak.

İş alanları ile ilgili tatmin edici bilgiler vermek.

Denetim ve kontrollerin nasıl yapılacağı konusunda öğrencilere destek vermek.

Mesleki eğitimin verildiği alanlarda, gelecekte mesleki rollerin daha da geliştirilmesi ve eğitimin mükemmelleştirilmesi bakımından stajların sonunda mutlaka bir değerlendirme yapmaktır.

3. SONUÇ

Türkiye’de mesleki eğitim büyük taleplerle karşı karşıya bulunmaktadır. İş dünyasındaki değişim, çalışma pazarlarının her geçen gün uluslararasılaşması ve demografik değişim evvel enirdeki gelişmelerdir. Bu taleplere uymanın yolu gününbirlik uygulamaların ötesinde reformlar yapmaktan geçmektedir.

Yükseköğretim Kurumlarındaki öğrencilerden azımsanmayacak bir kısmı iş hayatı içinde bulunmakta, öğrenimleri boyunca en az bir dönem içinde staj yapmaktadırlar. Ancak bu stajların niteliği hakkında göreceli olarak çok az şey bilinmektedir (Wittenberg, 2005). Yapılan stajların öğrencilere yararlı olacak şekilde mesleki ve meslek dışı uzmanlık kazandırmaya aracılık edip etmediği ve her şeyden önce gelecekteki iş hayatına girişlerinde bu ilişkilerin rol oynayıp oynamadığı tartışmalı haldedir. Stajlar hem uzmanlığa giden bir yol, hem de mesleki anlamda nitelik kazandırıcı bir fırsat olarak görülmelidir. Stajlar aynı zamanda kariyer planlamaya da hizmet etmelidir. Staj uygulamalarının, ancak birbirine

bağımlı üç paydaşın (eğitim kurumu, öğrenci, İş yeri) senkronizasyonu halinde mümkün olmakta ve olumlu sonuçlar vermektedir.

KAYNAKÇA

- BELTZ, P., LİNK, S., OSTERMAIER, A. (2011) "Können Studienbeiträge die Lehre in der BWL verbessern? Eine empirische Analyse der Wirkungen studienbeitragsfinanzierter Tutorien", in: Zeitschrift für Betriebswirtschaft, Jg. 81, Heft 11, S. 1205–1223.
- FALK, S., REIMER, M., HARTWIG, L. (Absolventenforschung 2007) "Absolventenforschung für Hochschulen und Bildungspolitik: Konzeption und Ziele des Bayerischen Absolventenpanels", in: Beiträge zur Hochschulforschung, Jg. 29, Heft 1, 2007, S. 6–33.
- GÖTZ, W. (2014) Gestaltungsmöglichkeiten von Studienbeitragssystemen und deren Auswirkungen auf die universitäre Hochschulbildung Studien zur Hochschulforschung 85, München
- İstanbul Ticaret Odası (2008): Meslek Yüksek Okulları Araştırması, Yz Strateji, İstanbul
- ROTHSCHUH, M. (2003) "Verschränkung von Perspektiven: Praxisanteile in der Ausbildung an Fachhochschulen. In: Schulze-Krüdener, Jörgen; Homfeldt, Hans-Günther (Hrsg.): Praktikum", – eine Brücke schlagen zwischen Wissenschaft und Beruf. Bielefeld: Universitätsverlag Webler, S. 153–167
- SARCLETTI, A. (2009) "Die Bedeutung von Praktika und studentischen Erwerbstätigkeiten für den Berufseinstieg bayerischer Hochschulabsolventen. Bamberg", Univ., Diss. Eine Untersuchung anhand der Daten des Bayerischen Absolventenpanels, München.
- SARCLETTI, A. (2007) "Der Nutzen von Kontakten aus Praktika und studentischer Erwerbstätigkeit für den Berufseinstieg von Hochschulabsolventen", In: Beiträge zur Hochschulforschung, 29. Jahrgang, Heft 4, S.52–80
- TURKONFED (2006) "Beceriler, Yeterlilikler ve Mesleki Eğitim", İstanbul

WITTENBERG, R. (2005) "Einflussgrößen auf Studienerfolg, Stellensuche und Einkommen von Sozialwissenschaftlern. Ausgewählte Ergebnisse der vierten Umfrage unter Absolventen des Studiengangs Sozialwissenschaften an der Universität Erlangen-Nürnberg", In: Sozialwissenschaften und Berufspraxis, 28. Jahrgang, Heft 2, S. 250–269

YÖK (2005): "Mesleki ve Teknik Eğitimin Bugünkü Durumu," Ankara